

SKRIFTLIG FRÅGA TILL STATSRAÐ

Från Riksdagsförvaltningen
2026-07-15
Besvaras senast
2026-07-29

Till finansmarknadsminister Niklas Wykman (M)

2025/26:955 Bankernas samhällsansvar

Tillgång till grundläggande banktjänster är i dag en förutsättning för att kunna delta fullt ut i samhället. Ett bankkonto och möjligheten att ta emot och genomföra betalningar, använda Swish och hantera digital identifiering är inte längre en bekvämlighet – det är en demokratisk infrastruktur.

Samtidigt vittnar allt fler ideella föreningar, småföretag och privatpersoner om betydande svårigheter i kontakten med bankerna.

Bankerna hänvisar till penningtvättslagstiftningen och kraven på kundkännedom, så kallad Know Your Customer (KYC). Att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism är självklart viktigt och något som hela samhället måste ta ansvar för. Men utvecklingen väcker frågor om proportionalitet och konsekvenser.

Samtidigt som bankkontor lagts ned över stora delar av landet och de personliga kontakterna minskat, upplever många kunder att kraven på dokumentation ökat kraftigt.

Små ideella föreningar beskriver månader av handläggning, krav på omfattande dokumentation, svårigheter att byta företrädare, nekad tillgång till Swish och stoppade utlandsbetalningar. För vissa föreningar innebär detta i praktiken att verksamheten försvåras eller omöjliggörs.

En undersökning från Giva Sverige visar att nästan 16 procent av organisationerna uppgett att de haft svårigheter att öppna bankkonto. Mer än en tredjedel uppgav ökade administrativa kostnader och förseningar i kontakten med banker.

Problematiken drabbar också företagandet.

Nystartade företag vittnar om krav på omfattande affärsplaner, avtal och dokumentation innan konton öppnas. Företag med internationella betalningar eller verksamheter där kundkännedomen bedöms som svår att fastställa upplever särskilda hinder. Flera småföretag beskriver månader av väntan på företagskonton, nekad tillgång till grundläggande betaltjänster och avslutade kundrelationer trots pågående verksamhet.

Riksbanken och Finansinspektionen har samtidigt konstaterat att det saknas tillförlitlig statistik över omfattningen av nekade eller avslutade bankrelationer för företag och organisationer. Myndigheterna har efterfrågat bättre kunskapsunderlag.

Ur ett konkurrenskraftsperspektiv är utvecklingen bekymmersam.

Små och medelstora företag utgör ryggraden i svensk ekonomi och är avgörande för innovation, sysselsättning och regional utveckling. Om dessa företag möter oproportionerliga hinder redan innan verksamheten kommit igång riskerar Sverige att förlora både entreprenörskap och framtida tillväxtkraft.

Ur ett demokratiskt perspektiv är frågan minst lika allvarlig.

Ett levande civilsamhälle är en förutsättning för delaktighet, social sammanhållning och demokratisk motståndskraft. Om ideella föreningar inte kan öppna konton, ta emot medlemsavgifter eller söka bidrag riskerar föreningsfriheten att urholkas i praktiken.

Detta sker samtidigt som svenska storbanker redovisat mycket höga vinster och avkastning på eget kapital som under senare år legat över det europeiska genomsnittet. Bankerna har varit framgångsrika och lönsamma, vilket i sig inte är problematiskt. Men det väcker frågor om balansen mellan ägarnas avkastningskrav och det samhällsansvar som följer av att tillhandahålla samhällsbärande finansiell infrastruktur.

Mot denna bakgrund vill jag fråga finansmarknadsminister Niklas Wykman:

Avser ministern att vidta initiativ för insamling av nationell statistik på området, för att stärka ideella föreningars och småföretags tillgång till banktjänster och se till att tillämpningen av penningtvättsregelverket är proportionerlig?

.....

Jonathan Svensson (S)

Överlämnas enligt uppdrag

Gergö Kisch